

การวิเคราะห์อัตลักษณ์ชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยกระบวนการมีส่วนร่วม
ร่วมชุมชนวัฒนธรรมไท-ยวน ลาวครั่ง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม
AN ANALYSIS ON COMMUNITY IDENTITY FOR DEVELOPING TOURIST
DESTINATION THROUGH PARTICIPATION PROCESS, TAI YUAN AND
LAO KRANG COMMUNITY, KAMPHAENG SAEN DISTRICT, NAKHON
PATHOM PROVINCE

ชัยณรงค์ ศรีรักษ์^{1*}

สุดสันต์ สุทธิพิศาล²

Chainarong Srirak^{1*}

Sutsan Suttipisan²

(Received: February 07, 2020; Revised: May 15, 2020; Accepted: June 12, 2020)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์ชุมชน และ พัฒนารูปแบบและกิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนภายใต้อัตลักษณ์วัฒนธรรมไท-ยวน ลาวครั่ง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ศึกษาโดยวิธีเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ข้อมูลเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อย และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ข้อมูลเชิงปริมาณเก็บรวบรวมด้วยแบบประเมินศักยภาพทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร จำนวน 60 คน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน แกนนำชุมชน และชาวบ้านชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนห้วยม่วงเป็นชุมชนที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวสูงมีกิจกรรมหลัก คือ การเลี้ยงกุ้ง มีประวัติศาสตร์ก่อตั้งชุมชน เมื่อ 300 ปี ปัจจุบันมีการผสมผสานทางวัฒนธรรมส่งผลให้ปรากฏเป็นอัตลักษณ์ชุมชน ได้แก่ ที่อยู่อาศัย ภาษา อาหาร และ การแต่งกาย จนกลายเป็นสิ่งบ่งชี้ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวสำคัญของชุมชนอยู่ในระดับมาก เหมาะที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ด้วยรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวภายใต้อัตลักษณ์ชุมชน ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้ การเพาะเลี้ยงกุ้ง ชมผ้าโบราณ การทอผ้าไท-ยวน ชมบ้านไม้ร้อยปีตามแบบอัตลักษณ์ลาวครั่งและกิจกรรมพาแลง ชมการแสดงชุด “สมมาขันหมากเบ็ง” ตามวิถีชุมชนลาวครั่ง ณ ลานวัฒนธรรม ทั้งนี้กระบวนการวิเคราะห์อัตลักษณ์ชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วม ส่งผลให้เกิดกระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่เข้มแข็งผ่านการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติในฐานะผู้มีส่วนได้เสีย และส่งเสริมให้ระบบความสัมพันธ์ของสมาชิกชุมชนมีจิตสำนึกร่วมมากขึ้น

คำสำคัญ: การวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว อัตลักษณ์ชุมชน

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

² นักศึกษาหลักสูตร ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

*Corresponding author, E-mail: yaravee.add@gmail.com

Abstract

The purposes were to: study context Tai Yuan and Lao Krang cultural community, and conduct analysis on community identity through participation process of Tai Yuan and Lao Krang cultural community, and to develop tourism model and activity of community under identity of Tai Yuan and Lao Krang culture, Kamphaeng Saen District, Nakhon Pathom Province. This study was a participatory research. The qualitative data was gathered through semi-structured in-depth interview, focus group and participant observation. The quantitative data was acquired through agricultural tourism potential evaluation form. The self-analysis process was conducted with 60 cases including community leaders and villagers. The findings reveal that Huai Muang Community has high potential in agricultural tourism. The major activity was shrimp farming. The Tai Yuan and Lao Krang ethnic people settled the community about 300 years ago. They presently have 4 points of outstanding community identity including dwelling, language, food and dressing. These are indicators of tourism potential at high level and suitable for tourist destination development. The tourism model and activities under community identity are shrimp farming, Tai Yuan textile weaving, Palang (dining), “Somma Khan Mak Beng” performing art at cultural square. The analysis on community identity for developing community tourist destination results in driving strong community tourist destination through learning of knowledge, skill and attitude of stakeholders as well as promoting relationship system among community members. This allows community members to participate in community development.

Keywords: Participatory Community Analysis, Tourism Development, Community Identity

1. บทนำ

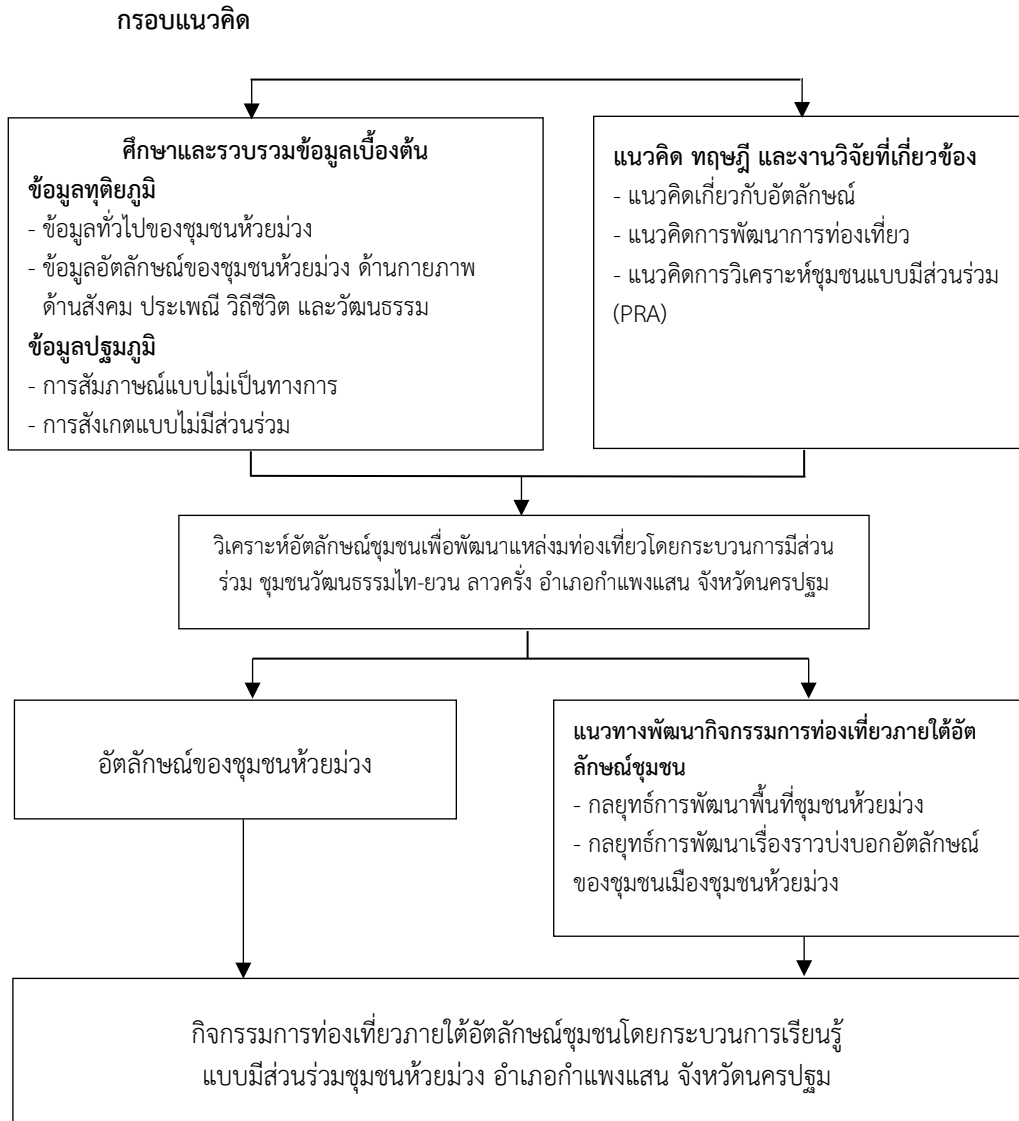
ปัจจุบันการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมสำคัญอย่างหนึ่งที่สร้างรายได้แก่ประเทศเป็นจำนวนมาก ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่แหล่งท่องเที่ยวตามชุมชนต่างๆ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ.2555-2559) สำหรับประเทศไทยมีรายได้จากมูลค่าทางเศรษฐกิจภาคอุตสาหกรรมบริการ และการท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2561 มีมูลค่าสูงถึง 5.6 หมื่นล้านบาท จากจำนวนนักท่องเที่ยว 38.25 ล้านคน หรือเพิ่มขึ้นถึง 1.06 ล้านคน และคาดการณ์ว่าในปี พ.ศ. 2562 จะมีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นมากกว่า ราว 40.37 ล้านคน (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2561) ทั้งนี้ในปัจจุบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นซึ่งมีกิจกรรมการท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ รวมไปถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2561) ทั้งนี้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวหนึ่งที่นักท่องเที่ยวได้รับแรงดลใจหรือสิ่งกระตุ้นให้เดินทางเพื่อสังเกตเรียนรู้มีประสบการณ์ร่วมและตระหนักถึงคุณค่าวัฒนธรรมของชุมชนในจุดหมายปลายทาง ครอบคลุมถึงงานสร้างสรรค์ ประเพณีขนบธรรมเนียม และกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนจุดหมายปลายทาง อีกทั้งการเข้าไปร่วมศึกษาเรียนรู้อัตลักษณ์ชุมชนอันเป็นลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมของชุมชนที่ก่อตัวขึ้น ณ ช่วงเวลาหนึ่งๆ ซึ่งปัจจุบันถูกนำมาใช้ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น

ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนภายใต้ขีดความสามารถทางวัฒนธรรมของชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิต นำไปสู่การพัฒนาในด้านต่างๆ ให้มีความโดดเด่น โดยอัตลักษณ์จึงสิ่งบ่งบอก ความเป็นตัวตนของชุมชน เป็นฐานการพัฒนาควบคู่ไปกับการคำนึงถึงรากเหง้าทางวัฒนธรรม เพื่อให้ นักท่องเที่ยวเกิดการจดจำและเกิดความประทับใจ และทำให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นมีจุดขายที่ไม่เหมือนใคร (อินทรีฯ พงษ์นาค, 2558) กลายเป็นเครื่องมือที่นักท่องเที่ยวและคนในชุมชนต้องเคารพ เรียนรู้ และเข้าใจ วัฒนธรรมของกันและกัน (Moulin: 1989, cited in Koster, 1996)

ชุมชนห้วยม่วง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม มีความสมบูรณ์ทางธรรมชาติและวิถีชีวิตที่ เกี่ยวเนื่องกับการเกษตรโดยเฉพาะการเลี้ยงกุ้ง ที่สามารถต่อยอดผลการดำเนินโครงการตามรอยเท้าพ่อ ภายใต้ร่มพระบารมีเพื่อการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืน (9101) จนได้รับการตัดสินชนะเลิศที่ 1 ของประเทศ (สำนักงานเกษตร จังหวัดนครปฐม, 2561) อีกทั้งยังเป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นทางชาติพันธุ์ ที่ปัจจุบันคนในชุมชนยังคงนับถือประเพณีวัฒนธรรมแบบโบราณของชาติพันธุ์ มีภาษาพูดที่เป็นเอกลักษณ์ รวมถึงการแต่งกายที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของลาวลายผ้าทอ กลายเป็นจุดเด่นสร้างความแตกต่างให้ชุมชนที่ สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและสร้างรายได้นอกเหนือจากภาคเกษตร ตลอดจนงานศิลปะสานอนุรักษ์วิถีวัฒนธรรมการเกษตรของชุมชนโบราณ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาอัตลักษณ์ ชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวภายใต้ อัตลักษณ์ชุมชนโดยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อนำไปสู่ การกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะเฉพาะด้านอัตลักษณ์ของชุมชน อย่างแท้จริง รวมถึงเป็นการนำเสนออัตลักษณ์และสร้างภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวของชุมชน

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์ชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยกระบวนการมีส่วนร่วม ชุมชนวัฒนธรรมไท-ยวน ลาวครั้ง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อพัฒนารูปแบบและกิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนภายใต้อัตลักษณ์วัฒนธรรมไท-ยวน ลาวครั้ง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ศึกษาโดยวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เน้นเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมกับการวิเคราะห์ชุมชน ข้อมูลเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมด้วย แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการประชุมกลุ่มย่อย ทีมคณะทำงาน ได้แก่ ผู้นำชุมชนจำนวน 1 คน แกนนำชุมชนจำนวน 24 คน และประชาชนในพื้นที่จำนวน 35 คน รวมจำนวน 60 คน ข้อมูลเชิงปริมาณรวบรวมด้วยแบบประเมินศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของกรมส่งเสริมการเกษตรร่วมกับสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวไทย (2011) เก็บข้อมูลจากผู้นำชุมชน แกนนำชุมชน และสมาชิกรวมจำนวน 60 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติแบบแจกแจงนับ จากนั้นตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าจากแหล่งข้อมูลหลากหลาย นำเสนอแบบพรรณนาความ

4. ผลการวิจัย

ชุมชนห้วยม่วง ตั้งอยู่ที่อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม จากข้อสันนิษฐานและการสอบถามผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนนี้ตั้งแต่อดีต ชุมชนห้วยม่วงเป็นชุมชนวิถีเกษตรที่ก่อตั้งของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่งและไท-ยวน มีประวัติศาสตร์และพัฒนาการของชุมชน เกือบ 300 ปี พบว่าเหตุของการตั้งชื่อชุมชนเกิดจากชาวบ้านได้มีการใช้ประโยชน์จากลำห้วยทางด้านทิศตะวันออกของวัดห้วยม่วง ประกอบกับเป็นพื้นที่ที่มีต้นมะม่วงอยู่เป็นจำนวนมาก จึงได้มีการเรียกขานชุมชนนี้ว่า “ห้วยม่วง” จนถึงปัจจุบัน ชุมชนห้วยม่วงประกอบด้วย 1,881 ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด 7,300 คน เป็นชาย 3,602 คน และหญิง 3,698 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การเลี้ยงกุ้ง(กุ้งก้ามกราม, กุ้งขาว) และการทำงานข้าว ซึ่งในปลายปี 2560 ได้มีการเริ่มดำเนินการท่องเที่ยววนาทุ่งชุมชนห้วยม่วงขึ้นจากการต่อยอดผลดำเนินการโครงการตามรอยเท้าพ่อภายใต้ร่มพระบารมีเพื่อการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืน (9101) จนได้รับรางวัลชนะเลิศที่ 1 ของประเทศทางการประมง อีกทั้งก่อให้เกิดกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งขึ้น นอกจากนี้ชุมชนห้วยม่วงยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความน่าสนใจผ่านการเชื่อมโยงวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมที่ผสมผสานเข้ากับความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ ไท-ยวน ลาวครั่ง ลาวโซ่ง และคนไทยเชื้อสายจีน ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ที่พบได้มากที่สุดมีด้วยกัน 2 กลุ่ม คือ ไท-ยวน และลาวครั่ง โดยประเพณีและความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งสองมีความเป็นอัตลักษณ์ ได้แก่ ประเพณีทำบุญกลางบ้านหรือเบิกบ้านในช่วงเดือนพฤษภาคม ประเพณีไหว้ผีบรรพบุรุษขึ้น 6 ค่ำ แรม 1 ค่ำ และแรม 11 ค่ำ และประเพณีเรียกขวัญ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีศิลปวัฒนธรรมที่เป็นสัญลักษณ์ของชุมชนคือ “อังกะลุง” ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีบ่งบอกถึงความ เป็นรากของชุมชนห้วยม่วง อีกทั้งยังมีการแต่งกาย ที่อยู่อาศัย (บ้านเรือน) อาหาร และภาษา ที่ยังคงอนุรักษ์ และฟื้นฟูให้คงอยู่ ทั้งหมดที่กล่าวมานั้นเป็นพื้นฐานสำคัญในการกำหนดอัตลักษณ์ชุมชน ผลการถอดการ ประชุมย่อย ณ ชุมชนห้วยม่วง จังหวัดนครปฐม ในวันที่ 18 กันยายน 2561 เพื่อให้ชุมชนได้สะท้อนแนวคิด ในการพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวชุมชนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ ทำให้สามารถทราบถึงระดับ ศักยภาพที่แท้จริงของชุมชน ได้แก่ ด้านทรัพยากรท่องเที่ยวชุมชน สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ ด้านผลกระทบ ทำให้ชุมชนได้เรียนรู้ปัจจัยที่บ่งชี้ศักยภาพทางการมีส่วนร่วมของชุมชนและการแบ่งปัน ผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในชุมชน ตามภาพที่ 1

ภาพที่ 2-7 กิจกรรมการถอดการประชุมนย่อย ณ ชุมชนห้วยม่วง ในวันที่ 18 กันยายน 2561

จากผลการวิเคราะห์อัตลักษณ์ชุมชน พบว่า ถูกกำหนดขึ้นด้วยวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมประเพณี โดยเฉพาะการประกอบอาชีพการเลี้ยงกุ้งมีผลต่ออัตลักษณ์ชุมชนที่แตกต่าง จากพื้นที่อื่นๆ ที่นำเอาวัฒนธรรมความเป็นเครือญาติมาใช้ร่วมในกิจกรรม เช่น ประเพณีการลงแขกกุ้ง เป็นต้น ลักษณะดังกล่าวส่งผลให้ชุมชนมีทรัพยากรท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และกลุ่มชาติพันธุ์อย่างชัดเจน สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์คนในพื้นที่ พบว่า วิถีชีวิตของคนในชุมชนที่สามารถพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยว ภายใต้อัตลักษณ์ของชุมชนได้เป็น 4 ประเด็น ได้แก่ การแต่งกายที่อยู่อาศัย (บ้านเรือน) ภาษา และอาหาร แต่ประเด็นที่ชุมชนยังคงใช้และถือเป็นอัตลักษณ์นั้นก็คือ ภาษาที่ใช้พูดกันอยู่ในคนเฒ่าคนแก่ส่งผลให้ชุมชนได้เรียนรู้ถึงปัจจัยบ่งชี้อัตลักษณ์ของชุมชนและการพัฒนาอัตลักษณ์ที่จะเกิดขึ้นอันเป็นหัวใจของการขับเคลื่อนการท่องเที่ยว ตามประเด็นดังนี้

ด้านที่อยู่อาศัย มีลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นที่สร้างขึ้นในการดำรงชีวิต โดยคำนึงถึงการดำรงชีพและการอยู่อาศัยเป็นหลัก ซึ่งที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครึ่งและไท-ยวน มีความเหมือนและความแตกต่างกัน ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความเหมือน-แตกต่างด้านที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครึ่งและไท-ยวน

ลาวครึ่ง	ชาวไท-ยวน
<p>นิยมปลูกบ้านตามตะวัน เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครึ่งมีคติที่ว่าเน้นความเรียบง่าย สบายๆ และไม่ฝืนธรรมชาติ โดยหน้าจั่วบ้านหันหน้าไปทางทิศตะวันออก เพื่อรับลมจากด้านล่างและกระดานปูพื้นเป็นร่องห่างเพื่อกวาดพื้นหรือทำความสะอาดได้ง่าย นอกจากนี้พื้นจะมีการยกระดับต่างๆตามความเชื่อและมिनอกชานยื่นออกไว้ทำครัวและธูระส่วนตัว อีกทั้งตัวบ้านยกพื้นสูงประมาณลอดผ่านได้เพื่อใช้ไว้เก็บสิ่งของ เลี้ยงสัตว์และใช้พักผ่อนหรือนั่งเล่น ในอดีตบ้านบางหลังจะพบเห็นขี้วัวอยู่</p>	<p>ปลูกบ้านขวางตะวันตามความเชื่อที่ว่าเป็นการเริ่มต้นเช้าวันใหม่ที่ตีเพื่อความเจริญรุ่งเรือง โดยหน้าจั่วจะหันไปทางทิศเหนือและทิศใต้ บ้านได้สามารถเก็บขึ้นได้ เพื่อป้องกันโจรหรือพวกผีในการเข้ามายังตัวเรือนตามความเชื่อภายในตัวบ้านมีการแบ่งพื้นที่การใช้ประโยชน์เป็นสัดส่วนและเป็นระเบียบ เช่น ห้องนอน ห้องครัว ห้องครัว เป็นต้น ส่วนใต้ถุนบ้านเปิดโล่งและยกใต้ถุนสูงไม่ระแนงกันไว้ มักใช้เลี้ยงสัตว์ เก็บของใช้เบ็ดเตล็ดและเก็บอุปกรณ์ทำการเกษตร มีการตั้งศาลปู่ย่าใกล้ๆ</p>
	 <p>ลักษณะบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ ไท-ยวน ที่มา: ผู้วิจัย</p>

ด้านการแต่งกาย สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครึ่งจะมีแต่งกายแบบเรียบง่าย แต่กลับกันกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน มีการแต่งกายที่ค่อนข้างประณีตในการจกลดลายลงบนผ้า ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งสองกลุ่มนี้มีความเป็นอัตลักษณ์ที่ชัดเจนและสามารถอยู่ร่วมกันได้ภายในชุมชน ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างด้านการแต่งกายของชาวลาวครึ่งและกลุ่มไท-ยวน

ชาวไท-ยวน	ลาวครึ่ง
<p>ผู้หญิง</p> <p>นุ่งซิ่น: จะนิยมนุ่งซิ่นโบราณลายแดงโม สวมเสื้อคอ ดอกสีหรือนุ่งผ้าถุง</p> <p>เสื้อ: จะใส่เสื้อแลบแดง เป็นเสื้อแขนกระบอก โดยสี สาบเสื้อแลบออกมาเป็นสีแดง สะพายย่ามหมากแดง หรือถุงหมาก เวลาเดินทางไปที่ต่างๆ</p>	<p>ผู้หญิง</p> <p>นุ่งซิ่น: จะใช้ซิ่นลายขวางเป็นริ้วลายของผ้า โดยลาย ผ้านิยมทอด้วยการจกเป็นลายต่างๆลงบนตัวซิ่น ส่วน หัวซิ่นมีการเย็บต่อเป็นสีแดงขาว</p> <p>เสื้อ: จะใส่เสื้อคอจีบ คอกะเข้ และสวมผ้าสไบเฉียง หรือผ้าคาดอกสีขาวและสีอ่อน ซึ่งมีไว้สำหรับปิด หน้าอกในสมัยก่อนเนื่องจากในอดีตนิยมใส่เสื้อสาย เดี่ยว</p>
<p>ผู้ชาย</p> <p>จะใส่เสื้อแลบแดงและใส่กางเกงซีกปกหรือกางเกง ขาก้วยที่ทอด้วยผ้าฝ้ายย้อมคราม เวลาออกงานจะ นิยมนุ่งผ้าขาวม้าเคียนพุง โดยชาวไทย-ยวน มักเรียก ผ้าขาวม้าว่า ผ้าหัว</p>	<p>ผู้ชาย</p> <p>จะนิยมนุ่งใส่รองผ้าขาวม้าเคียนพุง ซึ่งแต่งตัวง่ายๆ ไม่ พิถีพิถัน บางครั้งไม่นิยมสวมเสื้อเวลาอยู่บ้านแต่จะ สวมเสื้อเวลาไปงานบุญต่างๆ</p>
 <p>ลักษณะการแต่งกายกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครึ่ง</p>	 <p>ลักษณะการแต่งกายกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน</p>

ด้านภาษา ชาวไท-ยวนเป็นกลุ่มชนที่มีภาษาและตัวอักษรเป็นของตนเองใช้มาตั้งแต่ครั้งมีถิ่นฐาน
อยู่ที่ดินแดนล้านนา เมื่อถูกกวาดต้อนมาอยู่ในภาคกลางของประเทศไทยก็ได้นำเอาภาษาและอักษรของ
ตนเข้ามาใช้ด้วย และเมื่อเวลาผ่านไปร้อยปีกว่าปี ภาษาพูดยังคงใช้อยู่ในหมู่คนสูงอายุ ส่วนภาษาเขียนนั้น
ไม่ปรากฏว่ามีชาวไท-ยวนสามารถเขียนได้เลย ส่วนชาวลาวครึ่งเป็นกลุ่มชนที่มีภาษาที่ใช้มาตั้งแต่ครั้งมีถิ่น
ฐานมาจากเวียงจันทน์ จนถูกกวาดต้อนมาอยู่ในภาคกลางเขตของนครชัยศรีจังหวัดนครปฐม หลังจากนั้นได้มี
การอพยพย้ายถิ่นฐานมายังชุมชนห้วยม่วงเนื่องจากเกิดอหิวาตกโรคและมีชาวบ้านเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก
และปัจจุบันยังคงมีภาษาพูดที่ใช้สื่อสารกันในกลุ่มของผู้สูงอายุ ทั้งนี้มีประโยชน์-การพูดที่ใช้ใน
ชีวิตประจำวัน ตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างด้านภาษาชาวลาวครั่งและกลุ่มไท-ยวน

ภาษาไทย-ยวน	ภาษาลาวครั่ง	ภาษาไทยแท้
เป็นไอ้หยังเต้	เป็นอี้อยังละ	เป็นอะไรหรือ
กินข้าวกับไอ้หยังเต้	กินข้าวกับอี้อยัง	กินข้าวกับอะไรหรือ
จ้วยเอื้อยเยียงงานผ่องเค้อ	ช่วยเอื้อยเอ็ดงานบางเค้อ	ช่วยพี่สาวทำงานบ้างนะ
เยียงไอ้หยังเต้ป้อคุ่น	เอ็ดอี้อยังลาปู	ทำอะไรหรือปู
คุณหม่อม	ทวด พ่อ/แม่โชน พ่อ/แม่ตุ้	ทวด
ป้อคุณ แม่คุณ	ปู่ หยา พ่อโชน แม่โชน	ปู่ ย่า ตา ยาย
อ้อป้อ อี้แม่	อ้อพ่อ อี้แม่	พ่อ แม่
เอื้อย	เอื้อย พี่นาง	พี่สาว
อ้าย	อ้าย	พี่ชาย

ด้านวัฒนธรรมอาหาร ของกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนห้วยม่วง เป็นหนึ่งอัตลักษณ์ที่บ่งบอกความเป็นของแท้ ผ่าน กลิ่น รสชาติ หรือเสน่ห์ปลายจวักของคนที่ปรุงหรือทำอาหารในชุมชน ตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างด้านวัฒนธรรมอาหารในชุมชนห้วยม่วง

ลาวครั่ง	ไท-ยวน
ฐานคิด: อาหารของกลุ่มลาวครั่งจะนิยมกินกับปลาเค็ม ปลาจ๋า ปลาเจ้า ปลาส้มเป็นหลัก ซึ่งแกงต่างๆ มักจะปรุงรสด้วยกระปิ หรือปลาร้า เป็นองค์ประกอบสำคัญ	ฐานคิด: รสชาติของกลุ่มไท-ยวน อาหารจะมีความอร่อยกลมกล่อม โดยอาหารจะเป็นพวกขนมจีนสมุนไพร
- แกงผำ เป็นแกงกะทิที่นิยมแกงกับปลาเค็ม เนื้อหมู ปลาย่างและไก่ย่าง เป็นพืชมีดอกขนาดเล็กที่สุดรูปร่างรีๆค่อนข้างกลมที่ลอยบนผิวน้ำ แกงผำเป็นแกงที่ใส่น้ำปลาร้าเป็นองค์ประกอบหลักและใส่หัวหอม มะกรูด ในการดับกลิ่น	- ลาบปลาดุก การทำลาบปลาดุก จะมีความแตกต่างกันตรงที่เหมือนทำลาบเสร็จแล้วก็จะนำไปคั่วให้แห้งก่อน - ตำกุ้งหรือน้ำพริกเผากุ้ง คือการนำกุ้งฝอยมาตำกับน้ำพริกเผา
- แกงเปราะหรือแกงหน่อไม้ จะใช้น้ำพริกแกงที่ประกอบด้วยพริกชี้ฟ้าแห้ง ตะไคร้ กระชาย หอมแดง และใส่ข้าวเบือเพื่อช่วยให้น้ำแกงข้น ผักที่นิยมใส่นอกจากหน่อไม้ได้แก่ ฟักทอง ผักแขยง ชะอม	

ทั้งนี้ ศักยภาพด้านการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวผ่านความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ทั้ง 4 ด้าน กลายเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวตามทรัพยากรและวิถีชีวิตที่ชุมชนมีและเป็นอยู่ โดยมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวได้แก่

1) กิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมทำระยะสั้น ได้แก่ การร่วมกิจกรรมโดยมีปราชญ์ชุมชนเป็นวิทยากรบรรยาย แนะนำ สาธิต วิธีการและสอนนักท่องเที่ยวให้ความรู้เรื่องการเลี้ยงกุ้ง จับกุ้ง การสาธิต การทอผ้า การทอเสื่อ การทำกะปิ กุ้งแห้ง ข้าวเกรียบกุ้ง เป็นต้น

2) กิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวพักแรมในหมู่บ้าน ได้แก่ การพักค้างแรมในโฮมสเตย์ของชุมชน เรียนรู้วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันกับชุมชนภายใต้ชายคาเดียวกัน กินอยู่แบบวิถีท้องถิ่น เก็บผัก ทำอาหารพื้นบ้านร่วมกับชุมชน เช่น อาหารจากกุ้ง ผักสด ๆ จิ้มกับน้ำพริกจากกุ้ง น้ำสมุนไพร การไปดู การจับกุ้ง เป็นต้น

3) กิจกรรมการเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน ได้แก่ การได้เรียนรู้วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งชาวลาวครั้ง และไทยวน เช่น การนับถือผีปู่ย่า การทำผ้าทอโบราณ ชิมอาหารพื้นบ้าน และกิจกรรมพาแลง ชมการแสดงชุด “สมมาซันหมากเบ็ง” ตามวิถีชุมชนลาวครั้ง ณ ลานวัฒนธรรม เป็นต้น

4) กิจกรรมฐานการเรียนรู้ชุมชน โดยแบ่งฐานการเรียนรู้เป็น 14 ฐานการเรียนรู้ ได้แก่ ลานวัฒนธรรมชุมชนลาวครั้ง บ่อกึ่งพีวิทย์ สวนผักออร์แกนิก บ่อกึ่งลุงโรจน์ บ่อเพาะกึ่งขาว ผ้าทอโบราณไทยวน การแปรรูปกึ่งกลุ่มสตรีบ้านท่าเสา สวนเกษตร นาข้าว เกษตรทฤษฎีใหม่ป่าแอง สวนป่าสุใจ โรงสีข้าวหมู่ 8 บ่อกึ่งลุงสรร สวนกล้วยลงแขวง บ่อกึ่งคนหลอน กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์แม่บ้านเกษตรกรลาวครั้ง เป็นต้น

ตารางที่ 5 โปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนวัฒนธรรมไท-ยวน ลาวครั้ง ห้วยม่วง จังหวัดนครปฐม

ONE DAY TRIP/ ONE DAY TOUR	โปรแกรมทัวร์แบบค้างคืน 2 วัน 1 คืน	
	วันที่ 1	วันที่ 2
จุดที่ 1 ตอนรับที่ลานวัฒนธรรมชุมชนลาวครั้ง	เหมือนโปรแกรม	ช่วงเช้า
จุดที่ 2 ชมบ่อกึ่ง	ONE DAY TRIP/ ONE DAY TOUR รับประทานอาหารเย็น ที่	1. การไปดูการเพาะกึ่งขาวอย่างละเอียด
จุดที่ 3 สวนผักออร์แกนิก	กิจกรรมพาแลง ชมการแสดงชุด	2. เกษตรทฤษฎีใหม่ป่าแอง
จุดที่ 4 กิจกรรมบ่อเพาะกึ่งขาว	“สมมาซันหมากเบ็ง” ตามวิถี	3. โรงสีข้าวหมู่ 8
จุดที่ 5 การแปรรูปกึ่งกลุ่มสตรี	ชุมชนลาวครั้ง ณ ลานวัฒนธรรม	4. บ่อกึ่งลุงสรร
จุดที่ 6 ผ้าทอโบราณไทยวน	พักค้างแรมที่โฮมสเตย์ของชุมชน	5. บ่อกึ่งคนหลอน
จุดที่ 7 เกษตรทฤษฎีใหม่		-รับประทานอาหารเช้า
จุดที่ 8 โรงสีข้าวหมู่ 8		เช่น อาหารจากกึ่ง ผักสด ๆ จิ้ม
จุดที่ 9 กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์แม่บ้านลาวครั้ง		กับน้ำพริกจากกึ่ง น้ำสมุนไพร
-กลับ-		-กลับ-

5. สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่า คนในชุมชนมีส่วนในการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนห้วยม่วง อันประกอบด้วย ความคิด ความเชื่อ และวัฒนธรรมที่แลกเปลี่ยนกันที่ถ่ายทอดส่งต่อระหว่างกัน โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือทำให้เกิดการรับรู้และยอมรับในความเป็นตัวตนผสมผสานระหว่างคนในชุมชน จนกระทั่งเกิดความรู้สึกร่วมกันในด้านการตระหนักรู้ ก่อให้เกิดรูปแบบพฤติกรรมเฉพาะกลุ่มและเป็นวัฒนธรรมเฉพาะ อัตลักษณ์นี้ถูกกำหนดโดยชุมชนเป็นผู้กำหนดเองซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ชวิตรา ตันติมาลา, 2560) การประกอบสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนเกิดจากการอยู่ร่วมกัน การมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันของคนในชุมชนจนก่อให้เกิดเป็นระเบียบปฏิบัติ ธรรมเนียมประเพณีของชุมชน และมีการสืบต่อกันมาจนเกิดเป็นวัฒนธรรมการดำรงชีวิตของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (เสกสรร สรรสรพิสุทธิ์, 2546) ทั้งนี้เมื่อพิจารณาอัตลักษณ์ พบว่าชุมชนห้วยม่วงมีกระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์แบ่งได้เป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ที่อยู่อาศัยแสดงให้เห็นถึงความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง และไท-ยวนอันเป็นลักษณะเฉพาะที่สร้างขึ้นในการดำรงชีวิตการอยู่อาศัยเป็นหลัก 2) การแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง และไท-ยวนแสดงถึงเอกลักษณ์เฉพาะของผ้าทอที่มีลวดลายแตกต่างกัน ซึ่งเป็นศิลปวัฒนธรรมที่สืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษ 3) ภาษาที่ยังใช้สื่อสารกันภายในชุมชนผ่านคนเฒ่าคนแก่จากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งมีสำเนียงอันโดดเด่นที่บ่งบอกถึงความเป็นตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ภายในชุมชน 4) อาหารของชาติพันธุ์ลาวครั้ง และไท-ยวนมีความสัมพันธ์กับวิถีการดำเนินชีวิตและธรรมชาติ โดยจะใช้วัตถุดิบหลักคือ ปลายข้าว ในการทำอาหารแบบ

พื้นบ้าน และนำมาปรุงอาหารด้วยวิธีที่เรียบง่าย มีความเป็นเอกลักษณ์ที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรม ซึ่งทั้งหมดถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการประกอบสร้างอัตลักษณ์จนกระทั่งพัฒนากลายเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ชุมชน

การที่ชุมชนสามารถปรับตัวตามกระแสในยุคต่างๆ จำเป็นต้องผ่านกระบวนการผลิตซ้ำเพื่อการสืบทอดอย่างต่อเนื่องทำให้ทุนทางวัฒนธรรมที่ถูกผลิตและได้รับการยอมรับจากชุมชน เกิดการสืบทอดและดำรงอยู่ของวัฒนธรรมนั้นๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ศदानันท์ แคนยุกต์, 2552) โดยการนำอัตลักษณ์ทั้ง 4 ประเด็นของชุมชนมาผลิตซ้ำเพื่อให้เกิดการสืบทอดอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ ซึ่งทำให้อัตลักษณ์ของชุมชนไม่เลือนหายไป ดังเช่น การสืบทอดทางวัฒนธรรมด้านภาษาและการแต่งกาย มีการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมในรูปแบบศิลปะการแสดงท้องถิ่น โดยมีภาษา การแต่งกายเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชน ด้านที่อยู่อาศัยมีการปลูกสร้างโดยปรับเปลี่ยนวัสดุไปตามยุคสมัยแต่ยังคงความเชื่อแบบเดิมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ และด้านอาหารยังคงมีการปรุงตามสูตรอาหารดั้งเดิมที่สืบทอดต่อกันมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน อีกทั้งยังส่งผลให้เกิดส่งเสริมความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนให้คงอยู่นอกจากนี้อัตลักษณ์เป็นส่วนหนึ่งของบริบทการท่องเที่ยวซึ่งปรับแต่งเป็นผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมได้ โดยกลุ่มชาติพันธุ์มีต้นทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถนำมาใช้เป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวผ่านรูปแบบการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม รูปแบบนี้มักจะเป็นการท่องเที่ยวตามความสนใจพิเศษคือ การไผ่หาโอกาสที่จะได้สัมผัสกับกลุ่มคนชาติพันธุ์และภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากตัวของนักท่องเที่ยวโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สัจจา ไกรสรรัตน์, 2555) พบว่าอัตลักษณ์ชุมชนสามารถนำไปปรับแต่งเป็นผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมได้ด้วยการนำเอาองค์ประกอบที่มีอยู่ ได้แก่ ที่อยู่อาศัย การแต่งกาย ภาษา และอาหารการกินผสมผสานกับวิถีชีวิตเกษตรชุมชนที่ต้องการอนุรักษ์ให้คงอยู่ด้วยการสร้างคุณค่าใหม่ให้กับวัฒนธรรมชุมชนที่กำลังเลือนหายไปตามกาลเวลา ได้แก่ การแต่งกายในปัจจุบันของคนในชุมชนได้รับอิทธิพลจากนักท่องเที่ยว จนทำให้อัตลักษณ์การแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ได้ถูกกลืนและเลือนหายไปมากที่สุด ดังนั้นการปรับแต่งวัฒนธรรมต้องเริ่มจากคนในชุมชนให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ด้วยการแต่งกายชุดประจำถิ่นในการต้อนรับนักท่องเที่ยวและบรรณกรให้คนในชุมชนแต่งกายเข้าร่วมพิธีกรรมที่สำคัญ อีกทั้งนำไปปรับแต่งให้เป็นผลิตภัณฑ์สินค้าทางชุมชนได้ เช่น การนำลวดลายของผ้าทอไปประยุกต์เป็นผลิตภัณฑ์ด้วยการตกแต่งลวดลายบนจาน แก้ว และวัสดุอื่นๆ เพื่อก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนผลจากการสังเกตและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในชุมชนห้วยม่วง

สรุปได้ว่าอัตลักษณ์ของชุมชนที่ได้มาจากกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ส่งผลให้ชุมชนได้มีการร่วมกำหนดอัตลักษณ์ชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดเป็นรูปธรรมได้ ผู้นำและแกนนำชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและทำให้รู้จักอัตลักษณ์ชุมชนของตนเองได้ดีขึ้นและเกิดความภาคภูมิใจซึ่งอัตลักษณ์เหล่านี้ยังคงดำรงอยู่ในชุมชนและสามารถนำมาพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ โดยเฉพาะการนำเสนอผ่านบริบทของการท่องเที่ยวของชุมชนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (เกศกนก ชุ่มประดิษฐ์ และจิราพร ขุนศรี, 2549) ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำผลการศึกษอัตลักษณ์ไปใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว นอกจากนั้นกระบวนการนี้ยังก่อให้เกิดการรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชนที่เข้ามาพัฒนาอัตลักษณ์ในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ผ้าทอโบราณไท-ยวนและลาวครั้ง

ทั้งนี้จากผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นสามารถสรุปการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยกระบวนการจัดให้มีเวทีสนทนาพูดคุยระหว่างผู้นำ แกนนำและสมาชิกในชุมชน โดยเชิญผู้แทนชาวบ้านที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมสนทนา และมีวิทยากรเป็นผู้เปิดประเด็นการสนทนาและสรุปผลการสนทนาในแต่ละประเด็น ซึ่งใช้เทคนิคการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research or PRA)

ที่มุ่งเน้นให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย ถือเป็นทางเลือกที่เหมาะสมยิ่งสำหรับบริบทชุมชนในลักษณะ “ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้” เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วยกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2557) อีกทั้งอัตลักษณ์ที่มีลักษณะเฉพาะสามารถแสดงให้เห็นถึงความเป็นตัวตนของชุมชนและยังส่งผลให้ชุมชนได้เรียนรู้ถึงปัจจัยบ่งชี้อัตลักษณ์ของชุมชน ทั้งนี้ยังสามารถนำอัตลักษณ์ไปต่อยอดสู่การประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาอัตลักษณ์ที่จะเกิดขึ้นอันเป็นหัวใจของการขับเคลื่อนการท่องเที่ยว

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ จัดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกเพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนร่วมกับการเรียนรู้อย่างมีระบบ เพื่อให้เกิดการตระหนักและรับรู้คุณค่าทางวัฒนธรรมที่สืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวให้สำเร็จด้วยการสืบสานอนุรักษ์และฟื้นฟูให้คงอยู่สืบต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษากระบวนการเรียนรู้ให้แก่ชุมชนเพื่อเตรียมพร้อมให้ถูกต้องโดยเฉพาะการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน
2. ควบคู่การศึกษาขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน

7. เอกสารอ้างอิง

เกศกนก ชุ่มประดิษฐ์, และจิราพร ขุนศรี. (2549). *อัตลักษณ์และภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย*.

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย: เชียงราย.

โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์. (2543) *แนวทางแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ -การเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา.

ชวิตรา ตันติมาลา. (2560) *การสร้างอัตลักษณ์ของตลาดนัดภายในมหาวิทยาลัยของรัฐเขตกรุงเทพมหานคร*.

(ปริญญาานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). สาขาวิชาการวิจัยพลวัตกรรมศาสตร์ประยุกต์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เทิดชาย บำรุงสุข. (2552) *บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า.

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (2555-2559). สืบค้นจาก

<http://www.rmutto.ac.th/index.php?menu=shownews&idnews=TP719>

ศदानันท์ แคนยุกต์. (2552) *การสื่อสารกับการสืบทอดและปรับตัวของสื่อพื้นบ้านตีโพเน: ศึกษากรณี*

ชุมชนบ้านไสหมาก ตำบลท่าแค อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร. (วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต).

สาขาสื่อสารมวลชน, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศุนย์วิจัยกสิกรไทย. (2561) *บทวิเคราะห์แนวโน้มธุรกิจ*. สืบค้นจาก

<https://www.kasikornresearch.com/TH/analysis/k-econ/business/Pages/index>.

- สัจจา ไกรศรีรัตน์. (2555) *แนวทางการใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดราชบุรี เป็นฐานในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว*. มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง: ราชบุรี.
- เสกสรร สรรสรพิสุทธิ์. (2546) *อัตลักษณ์ของไทยลื้อและการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดภายใต้ระบบเศรษฐกิจทุนนิยม: กรณีศึกษาบ้านแม่สาบ ตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่: เชียงใหม่.
- สำนักงานเกษตร จังหวัดนครปฐม. (2561) *ภาพข่าวกิจกรรม/ประชาสัมพันธ์*. สืบค้นจาก <http://www.nakhonpathom.doae.go.th/home.html>
- อินทิรา พงษ์นาค. (2558) *อัตลักษณ์ชุมชนเมืองโบราณอู่ทองเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- Koster. (1996) *Science Culture and Cultural Tourism*. In Mike Robinson, Nigel Evans and Paul Callaghan, eds. *Tourism and Cultural Change: Tourism and Culture towards the 21st Century*, pp. 227–238. Sunderland: The Center for Travel and Tourism and Business Education.
- Tourism Authority of Thailand. (2561) *Development and tryout of a tourist's manual on the cultural heritage*. Bangkok : Ministry of Tourism and Sports, Thailand.